

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491 95 IR 97
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PIRKIMŲ,
ATLIEKAMŲ VANDENTVARKOS, ENERGETIKOS, TRANSPORTO AR PAŠTO
PASLAUGŲ SRITIES PERKANČIŲJŲ SUBJEKTŲ, ĮSTATYMO NR. XIII-328 101 IR 103
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŲJŲ
PIRKIMŲ, ATLIEKAMŲ GYNYBOS IR SAUGUMO SRITYJE, ĮSTATYMO NR. XI-1491 9
IR 69 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 95 ir 97 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 101 ir 103 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo Nr. XI-1491 9 ir 69 straipsnio pakeitimo įstatymo projektai (toliau – Įstatymo projektas) parengtas atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų tarnybos atliekamų perkančiųjų organizacijų pirkimų valdysenos tikrinimo metu pastebėtas sisteminės problemas, kad dauguma perkančiųjų organizacijų ir perkančiųjų subjektų (toliau kartu – perkančioji organizacija) vis dar nepasiekia viešųjų pirkimų sistemos efektyvumo rodiklių, įskaitant mažą tiekėjų konkurencingumą, vidutinį tiekėjų pasiūlymų skaičių, taip pat nepakankamą procesų kontrolę, sistemingos analizės ir veiklos gerinimo trūkumą, formalų pirkimo procedūrų atlikimą nesvarstant pirkimų strategijos, skaidrumo ir efektyvumo trūkumą atsirenkant tiekėjus, kurie kviečiami į neskelbiamus pirkimus ir pan.; taip pat į Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 95 straipsnio 1 dalies 2 ir 19 punktų taikymo praktikoje problematiką.

Siūlomo Įstatymo projekto tikslas – užtikrinti viešųjų pirkimų tikslų pasiekimą, pagrindinių pirkimų principų laikymąsi ir veiksmingą vidaus kontrolės sistemą viešųjų pirkimų srityje.

Įstatymo projekto parengimą nulėmusi problematika:

Viešųjų pirkimų tarnybai atliekant perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų valdysenos tikrinimus pastebima, kad perkančiosios organizacijos dažnai neatsižvelgia į Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendacijas, į savo tvarkas neįsitraukia nuostatų, susijusių su veiklos analize ir tobulinimu, procesas aprašomas labai abstrakčiai, nenurodant konkrečių atsakingų asmenų ir (ar) terminų. Taip pat, net nustačius perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų valdysenos trūkumus, pastaroji atsisako laikytis Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendacijų.

Pastebėtina, kad 2024 metais Viešųjų pirkimų tarnyba iš esmės atnaujino Viešųjų pirkimų ir pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijas ir parengė pavyzdinį Viešųjų pirkimų ir pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašą¹, kurio tikslas perkančiosioms organizacijoms padėti sukurti ar patobulinti jau esančią jų vykdomų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės sistemą.

¹ [Viešųjų pirkimų ir pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijos](#)

Įstatymo projektas buvo parengtas įvertinus Viešųjų pirkimų tarnybos pateiktą nuomonę dėl probleminių aspektų bei aktualijų, išryškėjusių taikant galiojančias Įstatymo nuostatas perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų valdysenos srityje.

Siekiant spręsti šią problemą, parengtas įstatymo pakeitimo projektas, kuriuo Viešųjų pirkimų įstatymo 97 straipsnio 3 dalies nuostata išdėstoma taip:

„3. Pirkimų vidaus kontrolės procese dalyvaujantys asmenys (perkančiosios organizacijos struktūriniai padaliniai) nurodomi, jų funkcijos, atsakomybė ir atskaitomybė apibrėžiama perkančiosios organizacijos patvirtintame pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos apraše, parengtame pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintas viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo nuostatas. Perkančiosios organizacijos kuriama ir įgyvendinama pirkimų vidaus kontrolės sistema turi padėti užtikrinti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą – nuo pasirengimo pirkimui iki pirkimo sutarties įvykdymo. Perkančioji organizacija, kurios pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašas neatitinka Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo nuostatų, turi vidaus dokumentuose pasigristi, kad jos pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašas leidžia lygiaverčiai užtikrinti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą. Viešųjų pirkimų tarnybai nustatčius perkančiosios organizacijos pirkimų vidaus kontrolės sistemos neatitiktis viešųjų pirkimų vidaus kontrolei keliamiems tikslams, perkančioji organizacija privalo atlikti reikalingas vidaus kontrolės sistemos korekcijas pagal Viešųjų pirkimų tarnybos pateiktas rekomendacijas.“

Analogiškai išdėstomos ir Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 103 straipsnio 3 dalies nuostata:

„3. Pirkimų vidaus kontrolės procese dalyvaujantys asmenys (perkančiojo subjekto struktūriniai padaliniai) nurodomi, jų funkcijos, atsakomybė ir atskaitomybė apibrėžiama perkančiojo subjekto patvirtintame pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos apraše, parengtame pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintas viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo nuostatas. Perkančiojo subjekto kuriama ir įgyvendinama pirkimų vidaus kontrolės sistema turi padėti užtikrinti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą – nuo pasirengimo pirkimui iki pirkimo sutarties įvykdymo. Perkantysis subjektas, kurio pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašas neatitinka Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo nuostatų, turi vidaus dokumentuose pasigristi, kad jo pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašas leidžia lygiaverčiai užtikrinti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą. Viešųjų pirkimų tarnybai nustatčius perkančiojo subjekto pirkimų vidaus kontrolės sistemos neatitiktis viešųjų pirkimų vidaus kontrolei keliamiems tikslams, perkantysis subjektas privalo atlikti reikalingas vidaus kontrolės sistemos korekcijas pagal Viešųjų pirkimų tarnybos pateiktas rekomendacijas.“

bei Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo 69 straipsnio 3 dalies nuostata:

„3. Pirkimų vidaus kontrolės procese dalyvaujantys asmenys (perkančiosios organizacijos struktūriniai padaliniai) nurodomi, jų funkcijos, atsakomybė ir atskaitomybė apibrėžiama

perkančiosios organizacijos patvirtintame pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos apraše, parengtame pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintus viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo nuostatus. Perkančiosios organizacijos kuriama ir įgyvendinama pirkimų vidaus kontrolės sistema turi padėti užtikrinti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą – nuo pasirengimo pirkimui iki pirkimo sutarties įvykdymo. Perkančioji organizacija, kurios pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašas neatitinka Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo nuostatų, turi vidaus dokumentuose pasigristi, kad jos pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašas leidžia lygiaverčiai užtikrinti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą. Viešųjų pirkimų tarnybai nustačius perkančiosios organizacijos pirkimų vidaus kontrolės sistemos neatitiktis viešųjų pirkimų vidaus kontrolei keliamiems tikslams, perkančioji organizacija privalo atlikti reikalingas vidaus kontrolės sistemos korekcijas pagal Viešųjų pirkimų tarnybos pateiktas rekomendacijas.“

Įstatymų projekto tikslai:

- Nustatyti aiškesnį viešųjų pirkimų reglamentavimą, užtikrinantį pareigą perkančiosioms organizacijoms, vadovaujantis Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintomis viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo nuostatomis, peržiūrėti savo viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės sistemą bei ją pasikoreguoti, bei pareigą atlikti reikalingas vidaus kontrolės sistemos korekcijas gavus Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendacijas, nustačius perkančiosios organizacijos pirkimų vidaus kontrolės sistemos neatitiktis viešųjų pirkimų vidaus kontrolei keliamiems tikslams.

Įstatymų projekto uždaviniai:

- Užtikrinti, kad perkančiosios organizacijos vykdomų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės sistema atitiktų viešųjų pirkimų vidaus kontrolei keliamus tikslus.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų iniciatorius – Seimo Audito komitetas, įstatymų projektų rengėjai – Seimo Audito komiteto nariai kartu su Viešųjų pirkimų tarnyba.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Galiojančiame Viešųjų pirkimų įstatyme:

- 97 straipsnio 3 dalis nustato: Pirkimų vidaus kontrolės procese dalyvaujantys asmenys (perkančiosios organizacijos struktūriniai padaliniai) nurodomi, jų funkcijos, atsakomybė ir atskaitomybė apibūdinama perkančiosios organizacijos patvirtintame pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos apraše. Perkančiosios organizacijos kuriama ir įgyvendinama pirkimų vidaus kontrolės sistema turi padėti užtikrinti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą – nuo pasirengimo pirkimui iki pirkimo sutarties įvykdymo.

Galiojančiame Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatyme:

- *103 straipsnio 3 dalis nustato:* Pirkimų vidaus kontrolės procese dalyvaujantys asmenys (struktūriniai padaliniai) nurodomi, jų funkcijos, atsakomybė ir atskaitomybė apibrėžiama perkančiojo subjekto patvirtintame pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos apraše. Perkančiojo subjekto kuriama ir įgyvendinama pirkimų vidaus kontrolės sistema turi padėti užtikrinti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą – nuo pasirengimo pirkimui iki pirkimo sutarties įvykdymo.

Galiojančiame Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatyme:

- *69 straipsnio 3 dalis nustato:* Pirkimų vidaus kontrolės procese dalyvaujantys asmenys (struktūriniai padaliniai), jų funkcijos, atsakomybė ir atskaitomybė apibrėžiami perkančiosios organizacijos patvirtintame pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos apraše. Perkančiosios organizacijos kuriama ir įgyvendinama pirkimų vidaus kontrolė turi padėti užtikrinti Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą – nuo pasirengimo pirkimui iki pirkimo sutarties įvykdymo.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Viešųjų pirkimų įstatymo, Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo bei Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo pakeitimo projektuose siūloma įtvirtinti reikalavimą perkančiosioms organizacijoms, rengiant savo organizacijos pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašą, privalomai vadovautis Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintomis viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo nuostatomis, o jei perkančiosios organizacijos pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo nuostatos skiriasi nuo Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintų, turi vidaus dokumentuose pasigirti, kad jos pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašas leidžia lygiaverčiai užtikrinti Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą. Viešųjų pirkimų tarnybai nustačius perkančiosios organizacijos pirkimų vidaus kontrolės sistemos neatitiktis viešųjų pirkimų vidaus kontrolei keliamiems tikslams, perkančioji organizacija privalo atlikti reikalingas vidaus kontrolės sistemos korekcijas pagal Viešųjų pirkimų tarnybos pateiktas rekomendacijas.

Manytina, kad ši įstatymo projektu siūloma nuostata padėtų perkančiosioms organizacijoms užtikrinti, kad jos parengtas pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašas užtikrintų Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimą per visą pirkimo procesą, taip pat perkančiosioms organizacijoms mažėtų administracinę naštą, nes vadovaujantis Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintomis viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos aprašo nuostatomis, nebus eikvojami vidiniai resursai savo tvarkos rengimui. Be to, vienodas procesų reglamentavimas didintų pirkimų sistemos skaidrumą ir patikimumą. Aiškos, visiems vienodos taisyklės kuria didesnę pasitikėjimą tarp rinkos dalyvių ir prisideda prie korupcijos prevencijos, nes mažėja diskrecijos ir procedūrinio neapibrėžtumo. Tokiu būdu privalomas pavyzdinis tvarkos aprašas taptų efektyviu instrumentu kokybiškesnei, patikimesnei ir skaidresnei viešųjų pirkimų sistemai užtikrinti.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatoma, kad priėmus Įstatymo projektus, bus užtikrintas tinkamas ir aiškus Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimas per visą pirkimo procesą.

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektai neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektų nuostatų įgyvendinimas neturės tiesioginio poveikio verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektų nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Viešųjų pirkimų tarnyba turės priimti poįstatyminį teisės aktą, reglamentuojantį viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarką.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymuose nustatytų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektų nuostatos neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Siekiant įgyvendinti įstatymo projekto nuostatas, turės būti parengtas ir priimtas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymas dėl perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarkos nustatymo.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įstatymo projektų nuostatoms įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Viešasis pirkimas“, „viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės tvarka“, „Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme nurodytų vidaus kontrolės tikslų pasiekimas per visą pirkimo procesą“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Kitų pagrindimų ir (ar) paaiškinimų nėra.